

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

สาระที่ ๕ วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐานการเรียนรู้ ท ๕.๑ เข้าใจและแสดงความคิดเห็น

วิจารณ์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่า

และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ตัวชี้วัด ข้อ ๓ วิเคราะห์และประเมินคุณค่าด้านวรรณศิลป์

ของวรรณคดีและวรรณกรรมในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม

ของชาติ

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. อธิบายความหมายและลักษณะของโวหารภาพพจน์แบบอุปลักษณ์ได้
๒. วิเคราะห์โวหารภาพพจน์แบบอุปลักษณ์ในวรรณคดีและวรรณกรรมได้
๓. มีมารยาทในการอ่าน การเขียน มีความซื่อสัตย์สุจริต และใฝ่เรียนรู้

แบบทดสอบก่อนเรียน
เล่มที่ ๒ อุปลักษณ์

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย x ทับข้อ ก ข ค หรือ ง ที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว

๑. ข้อใดเป็นการเปรียบเทียบแบบอุปลักษณ์

- ก. ปัญญาคือดาบสู้ ดัสกร
- ข. มานะเปรียบอัสตร ควบกล้า
- ค. ข้อสอบเล่ห์ราญรอน นามรบ
- ง. ได้ตกดูผลคว่ำ ชนะแพ้ดลสนอง

๒. ข้อใดใช้ภาพพจน์แบบอุปลักษณ์

- ก. เธอคือโคมทองของชีวิตพี
- ข. เสียงรด่วนขบวนสุดท้าย
- ค. ฝากเพลงนี้มากับสายลมผ่าน
- ง. หากมีเวลามาเยี่ยมบ้านนาบ้างเนอพีเนอ

๓. ข้อใดใช้ภาพพจน์ชนิดอุปลักษณ์

- ก. เป็นกลุ่มกลุ่มกลุ่มกายเหมือนทรายซัด ต้องนั่งปิดแปะไปมิได้นอน
- ข. ดูเหี่ยวเรื้อนหาเหมือนอย่างไทยไม้ หลังกาใหญ่พื้นเล็กเป็นโรงผี
- ค. เราเป็นมนุษย์สุดรักต้องลักพา เหมือนอินทราตริงส์ตรัยเป็นโรมี
- ง. ครั้นยามเย็นเห็นเหมือนหนึ่งเมฆพลุ่ง เป็นควนฟุ้งราวกับไฟไกลหนักรหนา

๔. “แม่นเนื้อเย็นเป็นห้วงมหรณพ พี่ขอพบศรีสวัสดิ์เป็นมัจฉา”

บทประพันธ์นี้ใช้โวหารแบบใด

- ก. บรรยาย ข. อุปมา
- ค. อุปลักษณ์ ง. สัทพจน์

๕. จากบทประพันธ์ มีคำอุปลักษณ์ทั้งหมดกี่คำ

เปรียบหนักชนกคุณ	ชนนี้คือภูผา
ใหญ่พื้นพสุธรา	ก็ บ เทียบ บ เทียมทัน
	(นมัสการมาตาปิตุคุณ)

ก. ๑ คำ

ข. ๒ คำ

ค. ๓ คำ

ง. ๔ คำ

๖. ข้อใดใช้โวหารอุปลักษณ์

ก. น้ำเงิน คือ เงินยวง

ข. ขาวพรายช่วงสี่สำออง

ค. ไปเทียบเปรียบโฉมนาง

ง. งามเรื่องเรือเนื้อสองสี

๗. ข้อใดใช้ภาพพจน์ต่างจากข้ออื่น

ก. ถึงโลกแตกแหลกเป็นผงคลี รักเต็มปรีไม่มีรู้คลาย

ข. แม้มิได้เป็นจันทร์อันสกาบ ขอเป็นดาวดวงแจ่มแอร่มตา

ค. เอาลำนน้ำใสเย็นนี้หรือมาเป็นเมรุทอง เอาน้ำตกก้องเป็นกลองประโคม

ง. เธอ คือ โคมทองของชีวิตพี่ นำทางไว้ให้ดีเพื่อชีวิตนี้รื่นรมย์

๘. จากบทประพันธ์ คำว่าตีนแมวใช้เปรียบแทนสิ่งใด

ตีนแมวแอบเข้าไปในห้องพระ	ต้องผงะเพราะแสงแห่งราศี
สำนึกผิดติดต่อกับราศี	ก้มกราบที่องค์พระเลิกละโมย
	(ตีนแมว ของ วาด วงศ์ยุง)

ก. การปล้น ข. การชิงทรัพย์

ค. การย่องเบา ง. การวิ่งราวทรัพย์

จากบทประพันธ์ต่อไปนี้ ตอบคำถามข้อที่ ๙-๑๐

พระกรายกรยางเือง จรลี
 ลุยมหาารี เรี่ยวกว้าง
 พอพานพะกุ่มกิลล์ หนึ่งใหญ่ ไสร์นา
 โถมปะทะเจ้าช้าง จักเคี้ยวขบองค์
 (ลิลิตตะเลงพ่าย)

๙. จากบทประพันธ์ข้อ ๙ เปรียบเจ้าช้างแทนใคร

- ก. พระมหาอุปราชา
- ข. สมเด็จพระนเรศวร
- ค. พระตรีโลกนาถ
- ง. พระเวสสันดร

๑๐. จากบทประพันธ์เปรียบกุ่มกิลล์แทนใคร

- ก. พระตรีโลกนาถ
- ข. พระเวสสันดร
- ค. พระมหาอุปราชา
- ง. สมเด็จพระนเรศวร

ใบความรู้เรื่อง อุปลักษณ์

อุปลักษณ์ (metaphor) คือ การเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง
มี ๓ แบบ คือ

๑. แบบเปรียบเทียบตรงๆ สังเกตที่คำว่า “เป็น เท่า คือ”

- ◎ ลูกเป็นดวงใจของแม่
- ◎ ปากเล็กเท่ารูเข็ม
- ◎ ปัญญาคือดาบคู่ ดัศกร
- ◎ ขาวนาเป็นกระดุกสันหลังของชาติ

ที่มา : <http://www.ipesp.ac.th/learning/thai/chapter5-11.html>

- ◎ รักคือดวงจันทร์ รักคือตะวัน รักคือไฟอันร้อนแรงไร้จุดหมาย
(เพลงรักคือฝันไป)

◎ จงตั้งเอากายเจ้า	เป็นสำเภาอันโสภ
ความเพียรเป็นโยธา	แขนซ้ายขวาเป็นเสาใบ
นิ้วมือเป็นสายระยาง	สองเท้าต่างสมอไม้
ปากเป็นนางงานไป	อหยาศัยเป็นเสปียง
สติเป็นทางเสื่อ	ถือท้ายเรือไว้ให้เที่ยง
ถือไว้อย่าให้เอียง	ตัดลัดเลียงข้ามคงคา
	(ของเก่า)

◎ **คือน้ำผึ้งคือน้ำตา** คือยาพิษ คือหยาดน้ำอมฤตอันชื่นชุ่ม
คือเกสรดอกไม้คือไฟรม คือความกลุ้มคือฝัน...นั้นแหละรัก
 (ไพรีก ไฟลา ไฟซัง ของ รยงค์ เวนุรักษ์)

๒. แบบซ้อนลงข้างหน้า อุปลักษณ์แบบนี้จะตัดคำว่า “เป็น เท่า คือ” ทั้ง
 แล้วนำสิ่งที่ยกมาเปรียบมาวางลงข้างหน้าแทน

◎ น้ำค้างเป็นเพชร = เพชรน้ำค้าง
 ◎ โทสะเป็นไฟ = ไฟโทสะ
 ◎ คอนกรีตเป็นป่า = ป่าคอนกรีต
 ◎ หญ้าเป็นพรม = พรมหญ้า
 ◎ ลิขรเป็นคลื่น = คลื่นลิขร

๓. แบบเปรียบเทียบโดยปริยาย (พูดมาลอยๆ) อุปลักษณ์แบบนี้จะไม่มีคำสำคัญ
 ไตๆ บอกเลย เราจะต้องสังเกตที่เนื้อความและตีความเอาเอง ซึ่งกวีจะ
 เปรียบและบอกเป็นนัยๆ ไว้ วิธีสังเกต คือ สังเกตคำที่แปลกๆ และไม่น่าเป็น
 เรื่องจริง นั่นแสดงว่ากวีเขาต้องการเปรียบกับอะไรสักอย่างจริงๆ

◎ ดังศรสักปักชำระกำทรวง เสียตายดวงจันทร์หาพะงางาม

ดวงจันทร์ ในที่นี้ก็เป็นอุปลักษณ์ เพราะกวีต้องการเปรียบหญิงคนรัก
 เป็นดวงจันทร์นั่นเอง

๐ ตะปุดอกใหญ่ตึ้ง บาหา อยู่เฮย
 จิงบ่อจลีลา คล่องได้
 เชิญผู้ที่ไม่ตตา แก่สัตร์ ปวงเฮ
 ชักตะปุนี้ให้ ส่งข้าอัญขยม
 (ขัตติยพันธกรณี : พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว)

คำว่า “ตะปู” เป็นอุปลักษณ์ กวีต้องการเปรียบอุปสรรคที่กำลังเผชิญอยู่เป็นตะปู

๐ สงครามครานี้หนัก	ใจเจ็บ ใจนา
เรียมเร่งแหงหนาวเหน็บ	อกโ้
ลูกตายฤไครเก็บ	ผีฝาก พระเอย
ผีจักแท้งที่โพล้	ที่เพลไครเภา
	(ลิลิตตะเลงพ่าย ตอน รำพึงถึงบิดา)

จากบทประพันธ์ข้างต้น เป็นอุปลักษณ์ ไม่มีคำกริยา “คือ” และ “เป็น”
 ให้สังเกต กวีเปรียบเทียบโดยใช้คำว่า “ผี” แทน ศพ

๐ หัสตินป็นธเรศไต้ โททรง
 คือสมิทิตมาตงค์ หนึ่งอ้าง
 หนึ่งคือคิริเมชล่มง- คลอასน์ มารเอย
 เศียรส่ายหางงาคว้าง ไชวแคว้งแวงโถม
 (ลิลิตตะเลงพ่าย ตอน ยุทธหัตถี)

จากบทประพันธ์ข้างต้น เป็นอุปลักษณ์ เปรียบข้างทรงของสมเด็จพระ
 นเรศวรมหาราชเป็นข้างสมิทิตมาตงค์ ซึ่งเป็นข้างของพระอินทร์ และเปรียบ
 ข้างทรงของพระมหาอุปราชเป็นข้างคิริเมชล่มง ซึ่งเป็นข้างของพญาวสวัตติมาร

แบบฝึกทักษะที่ ๒.๑

คำชี้แจง โยงเส้นจับคู่คำแสดงการเปรียบเทียบให้ถูกต้อง

๑. ครูคือ

ภูเขา

๒. เธอคือ

ยาวิเศษ

๓. เด็กคือ

การต่อสู้

๔. ชีวิตคือ

ยากำลัง

๕. ศัตรูคือ

อาบนํ้าผึ้ง

๖. กีฬาเป็น

ผู้บริสุทธิ์

๗. ทะเล

รั้วของชาติ

๘. ทหารเป็น

ลมหายใจ

๙. ไบมีดโกน

ข้าของแผ่นดิน

๑๐. ข้าราชการคือ

แม่พิมพ์ของชาติ

แบบฝึกทักษะที่ ๒.๓

คำชี้แจง เติมคำแสดงการเปรียบเทียบลงในช่องว่างให้ถูกต้อง

กุมภีร์, เจ้าช้าง, ป่าช้า, เมฆหมอก, ยุงยาง, เจ้าแวนแก้ว, สุริยันจันทร์,
แสงพระจันทร์, กลองประโคมใน, แตรสังข์และพิณพาทย์, พระเมรุทอง

๑. จะเอา.....นี้หรือมาเป็นป่าช้า
๒. จะเอาพระบรรณศาลานี้หรือเป็นบริเวณ.....
๓. จะเอาแต่เสียงสาธิตาอันร่ำร้องนั้นหรือมาเป็น.....
๔. จะเอาแต่เสียงจักจั่นและเรไรอันร่ำร้องนั้นหรือมาต่าง.....
๕. จะเอาแต่.....ในอากาศนั้นหรือมาขึ้นเป็นเพดาน
๖. จะเอาแต่.....ในป่าพระหิมพานต์มาต่างฉัตรเงินและฉัตรทอง
๗. จะเอาแต่.....อันผุดผ่องมาต่างประทีปแก้วงามโอภาส
๘. โอ้เจ้าดวง.....ของแม่เอ๋ย
๙. จึ่งตรัสว่า โอ้.....ส่องสว่างอกของแม่เอ๋ย
๑๐. พระกรายกรอย่างเอื้อง จรลี
 ลูมหารารี เรียวกว้าง
 พอพานพะ..... หนึ่งใหญ่ ไสร์นา
 โถมปะทะ..... จักเคี้ยวขอบองค์
 (ลิลิตตะเลงพ่าย)

แบบฝึกทักษะที่ ๒.๔

คำชี้แจง ค้นหาคำอุปลักษณและบอกว่าคำนี้แทนสิ่งใด

๑. โอ้เจ้าดวงสุริยันจันทระของแม่เอ๋ย

คำอุปลักษณ

คำนี้แทนสิ่งใด

๒. จิ้งตรัสว่า โอ้เจ้าแว่นแก้วส่องสว่างอกของแม่เอ๋ย

คำอุปลักษณ

คำนี้แทนสิ่งใด

๓. จิ้งตรัสว่าเจ้าดวงมณฑาทองทั้งคู่ของแม่เอ๋ย

คำอุปลักษณ

คำนี้แทนสิ่งใด

๔. หวังว่าจะเป็นเกือกทองฉลองบาทยุคลทั้งคู่แห่งพระคุณผิวกว่าจะสิ้นบุญ

คำอุปลักษณ์

คำนี้แทนสิ่งใด

๕. ...ว่านครรามินทร์ พลัดแผ่นดินเปลี่ยนราช เยียววิวาทชิงฉัตร ...

คำอุปลักษณ์

คำนี้แทนสิ่งใด

๖. ...องค์ศีรเรศอุปราช ให้ยกยาตราทัพกับนครเชียงใหม่
เป็นพยุหใหญ่ห้าแสน ไปเหยียบแดนปราจีน...

คำอุปลักษณ์

คำนี้แทนสิ่งใด

๗. ตีนแมวแอบเข้าไปในห้องพระ ต้องผะเพราะแสงแห่งราศี
สำนักมืดติดต่อกับราศี ก้มกราบที่องค์พระเลิขโมย
(ตีนแมว ของ วาด วงศ์ยุง)

คำอุปลักษณ์

คำนี้แทนสิ่งใด

๘. พระกรายกรยาง์เอื้อง จรลี
 ลุยมหาวารี เรียวกว้าง
 พอพานพะกุ่มกิล หนึ่งใหญ่ ไสร์นา
 โถมปะทะเจ้าช้าง จักเคี้ยวขบองค์
 (ลิลิตตะเลงพ่าย)

คำอุปลักษณะ

คำนี้แทนสิ่งใด

๙. ขุนเสียมสามารถต้าน ขุนตะเลง
 ขุนต่อขุนไปแยง หย่อนหัว
 ยอหัตถ์เทิดบงเล็บ อังกฤษ ไกวแฮ
 งามเร่งงามโทท้าว ท่านสู้ศึกสาร
 (ลิลิตตะเลงพ่าย)

คำอุปลักษณะ

คำนี้แทนสิ่งใด

๑๐. พระตรีโลกนาถแผ้ว เผด็จมาร
 เณกพระราชสมภาร พี่น้อง
 เสด็จไร่พิริยะราญ อรินาส ลงนา
 เสนอพระยศยีนก้อง เกียรติท้าวทุกกาย
 (ลิลิตตะเลงพ่าย)

คำอุปลักษณะ

คำนี้แทนสิ่งใด

แบบฝึกทักษะที่ ๒.๕

คำชี้แจง อธิบายความจากบทประพันธ์ต่อไปนี้

๑. รู้น้อยอย่าบังอาจ หมิ่นประมาทในโรคา
แรงโรคว่าแรงยา มิควรถือคือแรงกรรม

อธิบายความ

๒. โรคคือกรรม บรรจบจำอย่าพึ่งหาย
กล่าวเล่าหุบายหมาย ด้วยโลภหลงในลาภ

อธิบายความ

๓. โรคนั้นคือโทโส จะภัยโยเร่งวัฒนา
แพทย์เร่งกระหน่ำยา ก็ยังยักระยำเ็น

อธิบายความ

๔. ถึงโรงเหล้าเตากลั่นควันโขมง มีคันทองผูกสายไว้ปลายเสา
โอบาปกรรมน่านรกรเจียวอกเรา ให้มัวเมาเหมือนหนึ่งบ้าเป็นน่าอาย
(นิราศภูเขาทอง)

อธิบายความ

๕. ทั้งแปดทิศก็มีดมิดม้วนทุกหนแห่ง ทั้งขอบฟ้าก็ดาดแดงเป็นสายเลือด
ไม่เว้นวายุหยาเหือดเป็นलगร้ายไปรอบข้าง

อธิบายความ

๖. “...ก็น้ำใจของมัทรีนี้ก็ตเวทีเป็นไม้เท้าก้าวเข้าสู่ทางทดแทน...”

อธิบายความ

๗. ...ดวงจิตคือกษัตริย์ ผ่านสมบัติอันโอฬาร
ข้าศึกคือโรค เกิดเช่นฆ่าในกายเรา

อธิบายความ

๘. ...เปรียบแพทย์คือทหาร อันชำนาญรู้ล้าเนา
ข้าศึกมาอย่าใจเบา ห้อมล้อมรอบทุกทิศา

อธิบายความ

๙. ...ปิตต์ คือวังหน้า เร่งรักษาเขม้นหมาย
อาหารอยู่ในกาย คือเสปียงเลี้ยงโยธา

อธิบายความ

๑๐. เปรียบหนักชนกคุณ คนนี้คือภูผา
ใหญ่พื้นพสุธรา ก็ บ เทียบ บ เทียมทัน
(นมัสการมาตาปิตุคุณ)

อธิบายความ

แบบทดสอบหลังเรียน เล่มที่ ๒ อุปลักษณ์

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย x ทับข้อ ก ข ค หรือ ง ที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว

๑. “แม่นเนื้อเย็นเป็นห้วงมหรณพ พี่ขอพบศรีสวัสดิ์เป็นมัจฉา”
บทประพันธ์นี้ใช้โวหารแบบใด

ก. บรรยาย	ข. อุปมา
ค. อุปลักษณ์	ง. สัทพจน์

๒. ข้อใดเป็นการเปรียบเทียบแบบอุปลักษณ์

- ก. ปัญญาคือดาบสู้ ดัสกร
ข. มานะเปรียบอัสตร ควบกล้ำ
ค. ข้อสอบเล่ห์ราญรอน นามรบ
ง. ได้ตกดูผลคว่ำ ชนะแพ้ดลสนอง

๓. ข้อใดใช้ภาพพจน์แบบอุปลักษณ์

- ก. เธอคือโคมทองของชีวิตพี่
ข. เสียงรด่วนขบวนสุดท้าย
ค. ฝากเพลงนี้มากับสายลมผ่าน
ง. หากมีเวลามาเยี่ยมบ้านนาบ้างเนอพี่เน้อ

๔. ข้อใดใช้ภาพพจน์ชนิดอุปลักษณ์

ก. เป็นกลุ่มกลุ่มกุ่มกายเหมือนทรายซัด	ต้องนั่งปิดแปะไปมิได้นอน
ข. ดูเหี่ยวเรือนหาเหมือนอย่างไทยไม้	หลังคาใหญ่พื้นเล็กเป็นโรงผี
ค. เราเป็นมนุษย์สุดรักต้องลักพา	เหมือนอินทราตรึงสัตรัยเป็นโรมี
ง. ครั้นยามเย็นเห็นเหมือนหนึ่งเมฆพลุ่ง	เป็นคว้นฟุ้งราวกับไฟไกลหนักหนา

๕. ข้อใดใช้โวหารอุปลักษณ์

- ก. น้ำเงิน คือ เงินยวง
- ข. ขาวพรายช่วงสีสำออง
- ค. ไปเทียบเปรียบโฉมนาง
- ง. งามเรื่องเรือเนื้อสองสี

๖. ข้อใดใช้ภาพพจน์ต่างจากข้ออื่น

- ก. ถึงโลกแตกแหลกเป็นผงคลี รักเต็มปรีไม่มีรู้คลาย
- ข. แม้มิได้เป็นจันทร์อันสกาบ ขอเป็นดาวดวงแจ่มแอร่มตา
- ค. เอาลำนน้ำใสเย็นนี้หรือมาเป็นเมรุทอง เอาน้ำตกก้องเป็นกลองประโคม
- ง. เธอ คือ โคมทองของชีวิตพี่ นำทางไว้ให้ดีเพื่อชีวิตนี้รื่นรมย์

๗. จากบทประพันธ์ คำว่าตีนแมวใช้เปรียบแทนสิ่งใด

ตีนแมวแอบเข้าไปในห้องพระ	ต้องผงะเพราะแสงแห่งราศี
สำนักผิดติดตากับราศี	ก้มกราบที่องค์พระเลิกขโมย
	(ตีนแมว ของ วาด วงศ์ยุง)

- ก. การปล้น ข. การชิงทรัพย์
- ค. การย่องเบา ง. การวิ่งราวทรัพย์

๘. จากบทประพันธ์ มีคำอุปลักษณ์ทั้งหมดกี่คำ

เปรียบหนักชนกคุณ	ชนนี้คือภูผา
ใหญ่พื้นพสุธรา	ก็ บ เทียบ บ เทียมทัน
	(นมัสการมาตาปิตุคุณ)

ก. ๑ คำ

ข. ๒ คำ

ค. ๓ คำ

ง. ๔ คำ

จากบทประพันธ์ต่อไปนี้ ตอบคำถามข้อที่ ๙-๑๐

พระกรายกรยางเือง จรลี
ลุ่มหาวารี เรียวกว้าง
พอพานพะกุ่มกิลล์ หนึ่งใหญ่ ไสร์นา
โถมปะทะเจ้าช้าง จักเคี้ยวขบองค์
(ลิลิตตะเลงพ่าย)

๙. จากบทประพันธ์เปรียบกุ่มกิลล์แทนใคร

- ก. พระเวสสันดร
- ข. พระตรีโลกนาถ
- ค. พระมหาอุปราชา
- ง. สมเด็จพระนเรศวร

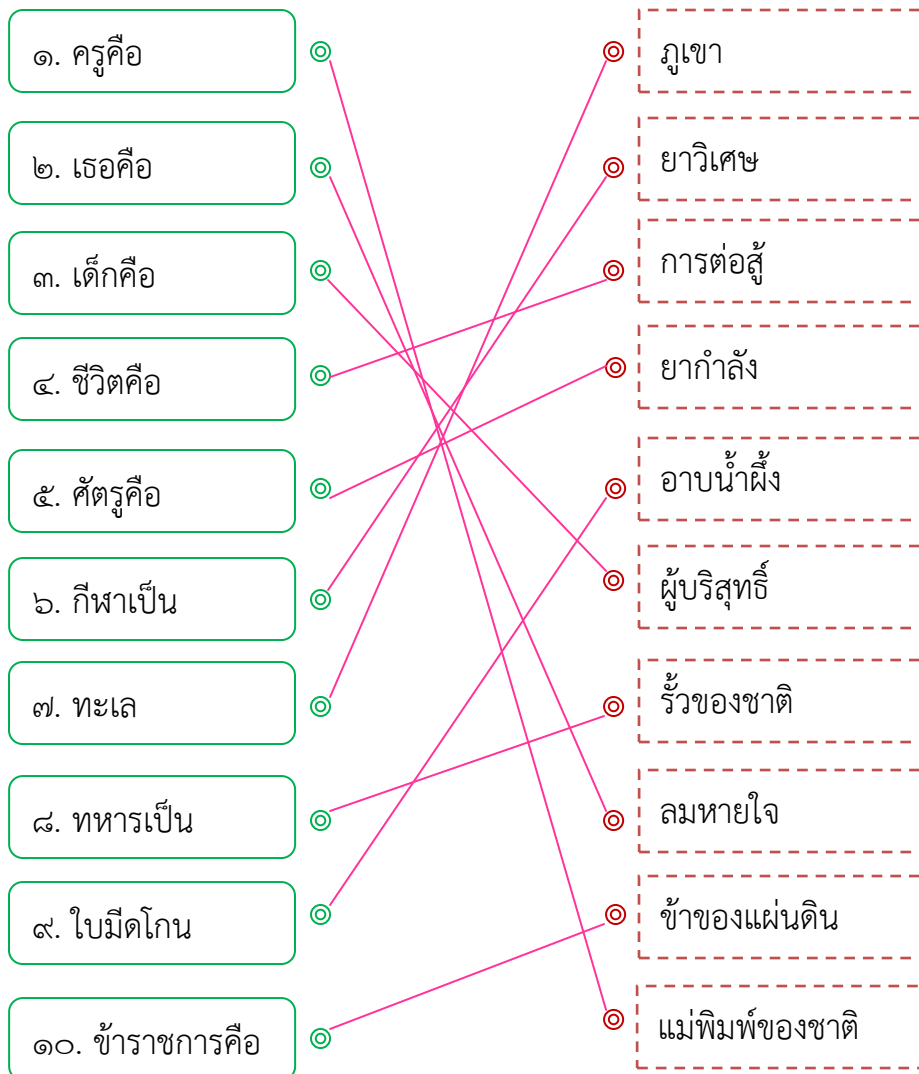
๑๐. จากบทประพันธ์ข้อ ๙ เปรียบเจ้าช้างแทนใคร

- ก. พระเวสสันดร
- ข. พระตรีโลกนาถ
- ค. พระมหาอุปราชา
- ง. สมเด็จพระนเรศวร

เฉลยแบบฝึกทักษะที่ ๒.๑

คำชี้แจง โยงเส้นจับคู่คำแสดงการเปรียบเทียบให้ถูกต้อง

เฉลยแบบฝึกทักษะที่ ๒.๓

คำชี้แจง เติมคำแสดงการเปรียบเทียบลงในช่องว่างให้ถูกต้อง

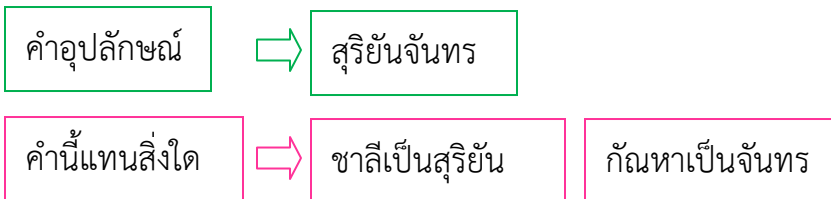
กุมภีล, เจ้าช้าง, ป่าช้า, เมฆหมอก, ยุงยาง, เจ้าแวนแก้ว, สุริยันจันทร์, แสงพระจันทร์, กลองประโคมใน, แตรสังข์และพิณพาทย์, พระเมรุทอง

๑. จะเอา**ป่าช้า**นี้หรือมาเป็นป่าช้า
๒. จะเอาพระบรรณศาลานี้หรือเป็นบริเวณ**พระเมรุทอง**
๓. จะเอาแต่เสียงสาธิตาอันร่ำร้องนั้นหรือมาเป็น**กลองประโคมใน**
๔. จะเอาแต่เสียงจักจั่นและเรไรอันร่ำร้องนั้นหรือมาต่าง**แตรสังข์และพิณพาทย์**
๕. จะเอาแต่**เมฆหมอก**ในอากาศนั้นหรือมาขึ้นเป็นเพดาน
๖. จะเอาแต่**ยุงยาง**ในป่าพระหิมพานต์มาต่างฉัตรเงินและฉัตรทอง
๗. จะเอาแต่**แสงพระจันทร์**อันผุดผ่องมาต่างประทีปแก้วงามโอภาส
๘. โอ้เจ้าดวง**สุริยันจันทร์**ของแม่เอ๋ย
๙. จึ่งตรัสว่า โอ้**เจ้าแวนแก้ว**ส่องสว่างอกของแม่เอ๋ย
๑๐. พระกรายกรยางเือง จรลี
 ลูมหารี เรียวกว้าง
 พอพานพะ**กุมภีล** หนึ่งใหญ่ ไสร์นา
 โถมปะทะ**เจ้าช้าง** จักเคี้ยวขอบองค์
 (ลิลิตตะเลงพ่าย)

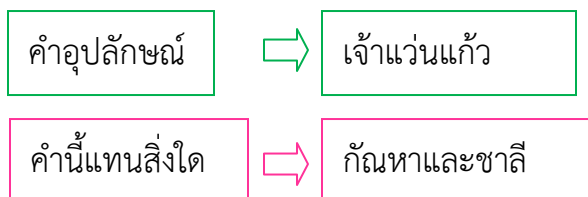
เฉลยแบบฝึกทักษะที่ ๒.๔

คำชี้แจง ค้นหาคำอุปลักษณและบอกว่าคำนี้แทนสิ่งใด

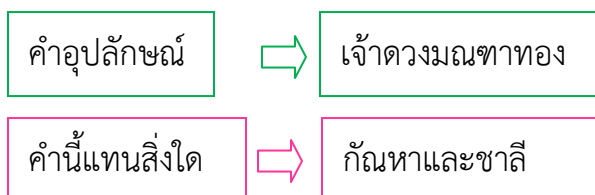
๑. โอ้เจ้าดวงสุริยันจันทระของแม่เอ๋ย

๒. จิ้งตรัสว่า โอ้เจ้าแว่นแก้วส่องสว่างอกของแม่เอ๋ย

๓. จิ้งตรัสว่าเจ้าดวงมณฑาทองทั้งคู่ของแม่เอ๋ย

๔. หวังว่าจะเป็นเกือกทองฉลองบาทยุคลทั้งคู่แห่งพระคุณผู้ว่าละสิ้นบุญ

คำอุปลักษณ์

เกือกทอง

คำนี้แทนสิ่งใด

พระนางมัทรี

๕. ...ว่านครรามินทร์ พลัดแผ่นดินเปลี่ยนราช เยียววิเวทชิงฉัตร ...

คำอุปลักษณ์

ฉัตร

คำนี้แทนสิ่งใด

บัลลังก์

๖. ...องค์อิสระอุปราช ให้ยกยาตราทัพกับนครเชียงใหม่
เป็นพยุหใหญ่ห้าแสน ไปเหยียบแดนปราจีน...

คำอุปลักษณ์

แดนปราจีน

คำนี้แทนสิ่งใด

แผ่นดินสุวรรณภูมิ

๗. ตีนแมวแอบเข้าไปในห้องพระ ต้องผะเพราะแสงแห่งราศี
สำนักมืดติดต่อกับราศี ก้มกราบที่องค์พระเลิขโมย
(ตีนแมว ของ วาด วงศ์ยุง)

คำอุปลักษณ์

ตีนแมว

คำนี้แทนสิ่งใด

การย่องเบาเพื่อแอบเข้าไปขโมยของ

๘. พระกรายกรยางเอื้อง จรลี

ลุมหวารี่ เรียวกว้าง

พอพานพะกุ่มกิลล์ หนึ่งใหญ่ ไสร์น่า

โถมปะทะเจ้าช้าง จักเคี้ยวขบองค์

(ลิลิตตะเลงพ่าย)

คำอุปลักษณ์

กุ่มกิลล์

เจ้าช้าง

คำนี้แทนสิ่งใด

กุ่มกิลล์แทนพระมหาอุปราชา
เจ้าช้างแทนสมเด็จพระนเรศวร

๙. ขุนเสียมสามารถต้าน ขุนตะเลง

ขุนต่อขุนไปแยง หย่อนหัว

ยอหัตถ์เทิดลบองเลบง อังกฤษ ไกวแฮ

งามเร่งงามโทท้าว ท่านสู้ศึกสาร

(ลิลิตตะเลงพ่าย)

คำอุปลักษณ์

ขุนเสียม

ขุนตะเลง

คำนี้แทนสิ่งใด

ขุนตะเลงแทนพระมหาอุปราชา
ขุนเสียมแทนสมเด็จพระนเรศวร

๑๐. พระตรีโลกนาถแผ้ว เผด็จมาร

เนกพระราชสมภาร ฟั่น้อง

เสด็จไร่พิริยะราญ อรินาส ลงนา

เสนอพระยศยินก้อง เกียรติท้าวทุกกาย

(ลิลิตตะเลงพ่าย)

คำอุปลักษณ์

พระตรีโลกนาถ

แผด็จมาร

คำนี้แทนสิ่งใด

พระตรีโลกนาถแทนสมเด็จพระนเรศวร
แผด็จมาร แทน ชนาศึกสงคราม

เฉลยแบบฝึกทักษะที่ ๒.๕

คำชี้แจง อธิบายความจากบทประพันธ์ต่อไปนี้

๑. รู้น้อยอย่าบังอาจ หมิ่นประมาทในโรคา
แรงโรคว่าแรงยา มิควรถือคือแรงกรรม

อธิบายความ ถ้ามีความรู้น้อยอย่าประมาทในโรค ความรุนแรงของโรคอย่า
เดาว่าเป็นฤทธิ์ยา หรือแรงกรรมเก่าของคนไข้

๒. โรคคือกรรม บรรจบจำอย่าพึ่งหาย
กล่าวเล่าหุ่อบายหมาย ด้วยโลภหลงในลาภ

อธิบายความ อย่าทำนายว่าโรคร้ายเกิดจากกรรมหนักของคนไข้ เพียงเพื่อ
หวังในโชคลาภจากการรักษา

๓. โรคนั้นคือโทโส จะภัยโยเร่งวัฒนา
แพทย์เร่งกระหน่ำยา ก็ยังยับระยำเ็น

อธิบายความ โรคนั้นจึงกำเริบ (โทโส) เกิดอาการรุนแรงมากขึ้นอย่าง
รวดเร็ว หากแพทย์ให้ยาเพิ่มก็ยิ่งทำให้อาการรุนแรงมากขึ้น

๔. ถึงโรงเหล้าเตากลั่นควันโขมง มีคันทองผูกสายไว้ปลายเสา
โอบาปรกรรมน้ำนรกเจียวอกเรา ให้มัวเมาเหมือนหนึ่งบ้าเป็นน่าอาย
(นิราศภูเขาทอง)

อธิบายความ ถึงโรงเหล้าก็มีควันออกมาจากเตากลั่นมากมาย มีเครื่องตักน้ำ
ผูกไว้ปลายเสา สุนทรภู่เคยดื่มน้ำเหล้าจนเมาเหมือนคนบ้า

๕. ทั้งแปดทิศก็มีดมัวมนทุกหนแห่ง ทั้งขอบฟ้าก็ดาดแดงเป็นสายเลือด
ไม่เว้นวายุหยาเหือดเป็นलगร้ายไปรอบข้าง

อธิบายความ ทิศทุกทิศก็มีดมัว ขอบฟ้าก็แดงเป็นสายเลือดเหมือนบอกเหตุ
लगร้าย

๖. “...ก็น้ำใจของมัทรีนี้กตเวทียเป็นไม้เท้าก้าวเข้าสู่ทางทดแทน...”

อธิบายความ เปรียบน้ำใจของมัทรีที่กตัญญูกตเวทียต่อพระเวสสันดร
เหมือนกับไม้เท้าที่จะพาสู่ทางที่หวังไว้

๗. ...ดวงจิตระคือกษัตริย์ ผ่านสมบัติอันโอฬาร
ข้าศึกคือโรคา เกิดเช่นฆ่าในกายเรา

อธิบายความ เปรียบหัวใจเหมือนกษัตริย์ที่ครองราชย์ในเมืองนั้น
เปรียบเมืองเหมือนร่างกาย เปรียบโรคภัยคือข้าศึกที่เข้ามาโจมตีเมือง

๘. ...เปรียบแพทย์คือทหาร อันชำนาญรู้ลำนาว
ข้าศึกมาอย่าใจเบา ห้อมล้อมรอบทุกทิศา

อธิบายความ เปรียบแพทย์เป็นทหารของเมืองที่รัฐภูมิประเทศของเมือง
 อย่างดี เมื่อมีข้าศึกเข้ามาอย่างวางใจ ต้องป้องกันเมืองไว้อย่างดี

๙. ...ปัดตํ คือวังหน้า เร่งรักษาเขม่นหมาย
อาหารอยู่ในกาย คือเสปียงเลี้ยงโยธา

อธิบายความ น้ำดีในตับทำหน้าที่ย่อยอาหาร เปรียบเหมือนวังหน้า
ต้องดูแลรักษาให้ดีเพราะทำหน้าที่ย่อยอาหารไปหล่อเลี้ยงร่างกาย

๑๐. เปรียบหนักชนกคุณ
ใหญ่พื้นพสุธรา
ชนนี้คือภูผา
ก็ บ เทียบ บ เทียมทัน
(นมัสการมาตาปิตุคุณ)

อธิบายความ เปรียบพระคุณของบิดามารดา ยิ่งกว่าภูเขาหรือแผ่นดิน

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน
เล่มที่ ๒ อุปลักษณ์

ทดสอบก่อนเรียน

๑. ก
๒. ก
๓. ข
๔. ค
๕. ข
๖. ก
๗. ง
๘. ค
๙. ข
๑๐. ค

ทดสอบหลังเรียน

๑. ค
๒. ก
๓. ก
๔. ข
๕. ก
๖. ง
๗. ค
๘. ข
๙. ค
๑๐. ง

บรรณานุกรม

พัฒนาคุณภาพวิชาการ, สถาบัน. (2556). **คู่มือครูวรรณคดีและวรรณกรรม.**

กรุงเทพฯ : บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ

ภาทิพ ศรีสุทธิ. **อุปลักษณ์ (ออนไลน์).** เข้าถึงได้จาก [https:// www.](https://www.gotoknow.org/posts/348401)

[gotoknow.org/posts/348401](https://www.gotoknow.org/posts/348401) (วันที่ค้นข้อมูล ๑ พฤษภาคม

๒๕๕๙)

ภาควิชาภาษาไทย, คณาจารย์. (2550). **การใช้ภาษาไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 6.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ล้อม เพ็งแก้ว. (2540). **วैयाววรรณคดี.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ
แกรมมี.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2557). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย**

วรรณคดีวิจักษ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ :

สกสค. ลาดพร้าว.

หัชปฐมนนท์ อังค์วรปิยทัช. (มปป). **คู่มือเตรียมสอบ Aksorn พิชิต O-NET**

วิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.

_____ . **ดินแมว (ออนไลน์).** เข้าถึงได้จาก:

<https://www.gotoknow.org/posts/348401>

(วันที่ค้นข้อมูล ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๙)

_____ . **อุปลักษณ์ (ออนไลน์).** เข้าถึงได้จาก

<https://sites.google.com/site/rtimaphr/2-xup-laksn-metaphor>

(วันที่ค้นข้อมูล ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๙)

_____ . **อุปลักษณ์ (ออนไลน์).** เข้าถึงได้จาก

<http://www.ipesp.ac.th/learning/thai/chapter5-11.html>

(วันที่ค้นข้อมูล ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๙)

